

D Y S K U S J E I P O L E M I K I

UWAGI NA MARGINESIE JEDNEJ BIBLIOGRAFII

W końcu 1964 r. ukazała się w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, wydana przez Council for Old World Archaeology, bibliografia wybranych polskich publikacji archeologicznych za lata 1960 i 1961, podpisana moim nazwiskiem¹. W związku z tym faktem pragnę podać kilka wyjaśnień dotyczących formy, w jakiej ta bibliografia ujrzała światło dzienne. Chcę bowiem uniknąć zarzutu, że zawarte w niej niedociągnięcia zostały zawinione przeze mnie.

Przede wszystkim należy stwierdzić, że bibliografię wybranych prac z zakresu archeologii oraz nauk pokrewnych i pomocniczych za lata 1960 i 1961 opracowałem wiosną 1962 r. na zamówienie dr M. Gimbutas. Od chwili zestawienia do momentu opublikowania wymienionej bibliografii minęło więc ok. 2,5 roku. Opracowana przeze mnie bibliografia prócz zestawienia tytułów wyzyskanych czasopism liczyła 555 pozycji. Była zatem bardzo obszerna, uwzględniała, prócz najważniejszych publikacji, szereg drobniejszych prac. Ten dobór materiałów nie był bynajmniej przypadkowy. Wynikał on bowiem z faktu, że w bibliografiach wydawanych przez Council for Old World Archaeology, a dotyczących innych krajów, zamieszczane były i są nadal również publikacje popularnonaukowe², a nawet i przewodniki³, nie mówiąc już o całym szeregu kilkustronicowych opracowań materiałowych o zupełnie regionalnym znaczeniu lub drobnych przyczynków. Chodziło mi więc o zachowanie właściwych proporcji obrazu rozwoju archeologii i piśmiennictwa archeologicznego w Polsce w porównaniu z innymi krajami, szczególnie zaś w dziale Europy środkowej, uwzględniającym prócz Polski także Austrię, Czechosłowację i Węgry.

Objętość opracowanej przeze mnie bibliografii wzbudziła jednakże zastrzeżenia wydawców, którzy zaproponowali wydanie jej ze skrótami oraz bez najobszerniejszego działu poświęconego wczesnemu średniowieczu. Oczywiście na takie ujęcie nie mogłem się zgodzić, chociażby ze względu na wyjątkowo silny nacisk położony na badanie obiektów wczesnośredniowiecznych i opracowywanie problematyki dotyczącej tego okresu w Polsce. Obstając przy zachowaniu w bibliografii działu wczesnego średniowiecza, zwróciłem więc wydawcom uwagę na silny rozwój polskiej archeologii i konieczność uwzględnienia tego faktu w zestawieniach bibliograficznych, zwłaszcza zaś w kontekście zestawień dotyczących innych krajów. Godząc się zaś w wypadku istotnej konieczności na dokonanie pewnych skrótów w opracowanej bibliografii prosiłem jednak, by fakt ten był wyraźnie pokreślony w tekście.

¹ T. Malinowski, *Poland*, [w:] *COWA Surveys and Bibliographies*, Central Europe, dz. 5, nr 8, COWA Bibliography, Cambridge Mass. 1964, s. 29—45.

² Por. np. R. Pittioni, W. Aizinger, H. Mitscha-Märheim, *Austria*, tamże, dz. 5, nr 2, Cambridge Mass. 1960, s. 6, poz. 57; R. Pittioni, W. Alzinger, D. Knibbe, *Austria*, tamże, dz. 5, nr 3, Cambridge Mass. 1964, s. 3, poz. 49.

³ Por. np. Pittioni, Alzinger, Knibbe, *op. cit.*, s. 5, poz. 69, 75; R. Pleiner, *Czechoslovakia*, tamże, dz. 5, nr 2, Cambridge Mass. 1960, s. 11, poz. 126.

Tymczasem w bibliografii opracowanej przeze mnie i opublikowanej we wskazanym wydawnictwie poczynione zostały poważne cięcia nie objaśnione w tekście oraz istotne niekiedy zmiany w jej układzie. I tak, zamiast 555 pozycji liczy ona jedynie 243, a zatem nawet nie połowę tego, co zawierała pierwotnie, z dodatkiem 2 publikacji z 1962 r., włączonych przez wydawców⁴. Niezrozumiałe jest też kryterium, na podstawie którego dokonano selekcji poszczególnych pozycji. Opuszczono więc w wydanym zestawieniu szereg publikacji książkowych, jak np. dotyczących ciągłości zaludnienia ziem polskich⁵, pradziejów Biskupina i okolicy⁶, wczesnośredniowiecznych kablączków skroniowych typu pomorskiego⁷, wczesnośredniowiecznych mis „romańskich”⁸, warszawskiej ceramiki średniowiecznej⁹ oraz sposobu publikacji źródeł archeologicznych¹⁰, nie mówiąc już o kilku broszurach. W bibliografii brak jest też szeregu istotnych artykułów. Frzykładowo wymienimy tu pracę dotyczącą badań osadnictwa z wczesnej epoki żelaza na wschodnich Mazurach¹¹ oraz publikacji analiz wczesnośredniowiecznych zabytków szklanych¹². Razi to, tym bardziej że równocześnie pozostawiono w niej szereg drobniejszych artykułów materiałowych o węższym znaczeniu lub nawet opracowań popularnonaukowych¹³. O tym zaś, że przy przeprowadzaniu selekcji nie kierowano się żadnym kryterium, lecz wyłącznie przypadkiem, najlepiej świadczy fakt, iż w wydanej bibliografii uwzględniono np. tylko niektóre publikacje zawarte w takich pracach zbiorowych, jak *Frühe polnische Burgen* (Weimar 1960) i *Les origines des villes polonaises* (Paris — la Haye 1960), pomijając zupełnie inne, w pełni równorzędne im artykuły.

Ponadto, jak wspomniano, w zestawieniu bibliograficznym poczyniono poważne zmiany w układzie. Pomijając więc fakt, że wykazowi czasopism nadany został tytuł „najważniejsze publikacje”, że dział wczesnej epoki brązu połączono z działem środkowej i młodszej epoki brązu, a działowi okresu halsztackiego oraz wczesnego i środkowego okresu lateńskiego nadano nazwę wczesnej epoki żelaza (mimo iż w bibliografiach wydawanych przez Council for Old World Archaeology nie obowiązuje jakiś ujednoczony zestaw działów oraz że w poprzedniej polskiej bibliografii opublikowanej przez tych samych wydawców był zastosowany właśnie zbliżony do mojego zestaw działów¹⁴), dokonano w bibliografii niczym nie uzasadnionych

⁴ S. 39, poz. 550 i s. 41, poz. 581.

⁵ J. Kostrzewski, *Zagadnienie ciągłości zaludnienia ziem polskich w pradziejach (od połowy II tysiąclecia p.n.e. do wczesnego średniowiecza)*, Poznań 1961, 144 s.

⁶ Z. Rajewski, *10 000 lat Biskupina i jego okolic*, wyd. II, Warszawa 1961, 147 s.

⁷ Z. Bukowski, *Puste kablączki skroniowe typu pomorskiego*, Szczecin 1960, 107 s.

⁸ T. Poklewski, *Misy brązowe z XI, XII i XIII wieku*, Łódź 1961, 115 s.

⁹ J. Kruppé, *Studia nad ceramiką XIV wieku ze Starego Miasta w Warszawie*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1961, 232 s.

¹⁰ W. Hołubowicz, *Jak publikować źródła archeologiczne*, Warszawa—Wrocław 1961, 94 s.

¹¹ J. Antoniewicz, *Z problematyki badań osadnictwa wczesnożelaznego na wschodnich Mazurach*, „Rocznik Białostocki”, t. 2: 1961, s. 17—51.

¹² J. Olczak, *Wyniki analiz spektrograficznych niektórych wczesnośredniowiecznych zabytków szklanych z terenów Pomorza Zachodniego*, „Materiały Zachodnio-Pomorskie”, t. 5: 1960, s. 277—294; J. Olczak, J. Szczapowa, *Wyniki analiz spektrograficznych wczesnośredniowiecznych ozdób szklanych z Opola-Ostrówka*, „Archeologia, Etnografia”, z. 2: 1961, s. 209—231.

¹³ W zestawieniu zaś uzyskanych czasopism pominięty został kwartalnik „Z otchłani wieków”, mimo że w bibliografii podawane są artykuły drukowane w tym właśnie czasopiśmie.

¹⁴ Por. J. Kostrzewski, *Poland*, [w:] *COWA Surveys and Bibliographies*, Central Europe, dz. 5, nr 2, COWA Bibliography, Cambridge Mass. 1960, s. 27—39.

przesunięć publikacji z jednego działu do drugiego. Z tego powodu np. monografie cmentarzysk z Nowego Miasta w pow. jarocińskim¹⁵ i Grudzi w pow. gorzowskim¹⁶, datowanych na V okres epoki brązu, znalazły się w zestawieniu obejmującym pozycje z wczesnej epoki żelaza po środkowy okres lateński włącznie¹⁷.

Wszystkie w skrócie podane przykłady nieco bezceremonialnego potraktowania bibliografii wybranych polskich publikacji archeologicznych za lata 1960 i 1961 sprawiają, że owo opracowanie w stanie nadanym mu przez wydawców nie przedstawia ani rzeczywistego dorobku piśmienniczego polskiej archeologii w owym czasie, ani też nie może być — w porównaniu z bibliografiami opracowanymi dla innych krajów — odbiciem silnego rozwoju archeologii w Polsce. Pierwsze stwierdzenie posiada uzasadnienie w przypadkowości dokonanej selekcji, drugie zaś wynika z jej rozmiarów. Nie trzeba zaś specjalnie podkreślać, że selekcja ta została dokonana bez udziału autora opracowania, że wbrew zwyczajom dawniej stosowanym przez wydawców, nie otrzymał on do wglądu materiałów przygotowanych do druku. A że był na to czas, świadczy okres ok. 2,5 roku, jaki upłynął między wysłaniem a opublikowaniem zestawienia.

Tadeusz Malinowski

---

¹⁵ M. Perzyńska, *Cmentarzysko ludności kultury łużyckiej w Nowym Mieście nad Wartą w powiecie jarocińskim*, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, t. 12: 1961, s. 56—146.

¹⁶ Z. Pieczyński, *Cmentarzysko kultury łużyckiej z V okresu epoki brązu w Grudzi k. Kostrzyna n/O.*, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, t. 11: 1960, s. 41—71.

¹⁷ S. 38, poz. 529, 530.